DIPTEROLOGISCHE FRAGMENTEN,

NAGELATEN DOOR

Prof. Dr. H. WEYENBERGH.

Reeds vóór Professor Weyenbergh het vaderland vaarwel zeide, om in het verre westen den belangrijken werkkring te aanvaarden, waartoe hij op nog jeugdigen leeftijd geroepen werd, had hij zich, te midden van vele andere zoologische studien, met bijzondere voorliefde tot de Diptera gewend. Menig opstel van zijne hand, tot deze insecten-orde betrekkelijk, had toen reeds het licht gezien, en zelfs voor de verhandeling, waarmede hij te Göttingen den doctors-titel in de philosophie behaalde, was zijne keus op een dipterologisch onderwerp gevallen.

Het was dus te verwachten, dat in zijn nieuwe vaderland de Diptera niet aan zijn waarnemend oog zouden ontsnappen. Uit zijne nagelaten papieren blijkt, dat hij dit gedeelte der entomologie niet geheel heeft laten varen, en dat hij vooral heeft acht gegeven op de kleinere soorten, welke gewoonlijk door verzamelaars in den vreemde over het hoofd worden gezien. Het is alleen te betreuren, dat hij in Argentina niet meer uitsluitend of voornamelijk zich met dipterologische studien heeft bezig gehouden. Onze kennis van de fauna van dit door de natuur zoo ruim bedeelde land zou dan voorzeker niet weinig verrijkt zijn.

Dat Weyenbergh met goede voornemens bezield was, om inzonderheid de kleinere Diptera van zijn nieuwe vaderland te leeren kennen, moge onder anderen blijken uit de volgende fragmenten, die onder zijne nagelaten geschriften gevonden zijn.

's Gravenhage,
April 1886. F. M. VAN DER WULP.

I. BIJDRAGE TOT DE KENNIS DER CHIRONOMIDEN VAN ZUID-AMERIKA.

Hoewel het aantal uit Amerika bekende soorten van Chironomiden ongeveer honderd bedraagt, zoo zal ieder zaakkundige toestemmen, dat dit getal met de uit Europa beschreven soorten in geen verhouding staat en daardoor het bewijs geleverd wordt, dat deze familie tot heden kennelijk is verwaarloosd in de Nieuwe wereld. Vooral geldt dit voor de fauna van Zuid-Amerika, daar bijna alle Amerikaansche soorten tot het gebied van Noord-Amerika behooren. Ik houd mij dan ook overtuigd, dat de hieronder door mij beschreven soorten werkelijk nieuw voor de wetenschap zijn, en mocht het later ook blijken, dat ik eene of andere reeds bekende soort onder een nieuwen naam hier nogmaals beschrijf, dan zal men mij dit gewis niet euvel duiden, als men in aanmerking neemt, hoe wetenschappelijk geïsoleerd ik hier in de binnenlanden van Zuid-Amerika vertoef, bij een volslagen gemis aan de noodigste literarische hulpmiddelen.

Ik heb slechts eene poging willen doen, het mij ten dienste staand materiaal te bearbeiden en bekend te maken, waartoe ik te eer ben overgegaan door de omstandigheid, dat deze teedere en kleine mugjes uiterst moeielijk te conserveeren zijn en niet wel eene reis naar Europa kunnen verduren, om daar door een van de corypheën der dipterologie onderzocht te worden. Van zulk eene bezending zou voorzeker bitter weinig terecht komen.

Daar de wetenschap tot dusver nog geene monographie van deze familie bezit, is de verdeeling in geslachten niet zeer nauwkeurig; de geslachten zijn nog zeer onbepaald en eene goede rangschikking nog onmogelijk. Ik heb daarom de door mij waargenomen soorten meest tot de drie hoofdgeslachten, — *Chironomus* F., *Tanypus* Meig. en *Ceratopogon* Meig., — gebracht en slechts enkele malen daarop eene uitzondering gemaakt.

Het materiaal, waarvan ik hier eene bearbeiding aanbiedt, is de buit van twee zomers, en wel alleen van die avonden, dat ik met

mijne familie bij lamplicht in mijnen tuin of plaats, of met geopende deuren en vensters in eene kamer zat. Al deze kleine mugjes kwamen dan, enkele soorten bij honderden en duizenden, op het licht af en bedekten spoedig de tafel en al wat daarop stond. Met een paar slagvederen uit vogelvleugels schraapte ik dan deze diertjes bijeen in een doosje en ving dadelijk den volgenden morgen de schifting aan, waarbij ik gelijktijdig de verschillende soorten beschreef en de bijgevoegde schetsteekeningen vervaardigde.

(Hier volgt de korte beschrijving van elf *Chironomi* en van een nieuw genus, met *Chironomus* verwant).

1. **Chironomus fluminicola** Weyenb. n. sp. — Sprieten dun gepluimd. Kop in voortzetting van den thorax; oogen rond en zwart. Thorax vuilgeel (Pl. 5, fig. 1), met eene donkere schoudervlek, die door een zwarten rand aan de zijden in verbinding staat met twee aan de basis van den thorax voorkomende, min of meer elliptische en elkander aan hare afgeknotte basis rakende, donkere vlekken. Midden over den thorax loopt eene fijne zwarte langslijn en deze wordt in 't midden soms gekruist door eene lichtroode vlek. Kolfjes bleekgeel. Vleugels onbehaard, met zwarte middelstip. Achterlijf vuilgeel, met donkere afzetting der ringen. Pooten vuilgeel. — Lengte 5, vlucht 11 mm.

De roodachtige larven met bruinen kop zijn in het najaar niet zeldzaam in de Rio primero. Het was van deze larven, dat ik eene dicephale monstrositeit beschreef in de *Stettiner Entomologische Zeitung*, jaarg. XXXIV (1873).

2. **Chironomus cordovensis** Weyenb. n. sp. — In algemeene kleur en grootte aan de vorige gelijk; de pooten en sprieten donkerder. De thorax (fig. 2 ♂, fig. 3 ♀) in velden verdeeld; een zwarte langsband over het midden, van voren breed en naar achteren puntig toeloopend; ter wederzijde is deze door een breeden, vuilgelen band begrensd; en daarop volgt aan elke zijde eene even breede, maar naar achteren minder spits toeloopenden, donkeren

band, die even boven den vleugelwortel begint en een weinig gebogen is; om den vleugelwortel is de thorax weder vuilgeel.

Het ♀ dezer soort verschilt van het ♂, behalve door de ongepluimde sprieten, ook door den iets grooteren kop met licht voorhoofd tusschen de oogen; de middelband op den thorax is ook wel aan het vooreind breed, maar versmalt spoediger, op ongeveer de halve lengte, tot eene dunne lijn; de beide zijbanden bereiken de randen niet en zijn ook kleiner en smaller; door een en ander is de thorax bij het ♀ helderder. Het achterlijf is mede helderder dan dat van het ♂, waarvan de eerste ring vrij donker is.

Kolfjes bleek. Vleugels onbehaard en ongekleurd, doch met donkere middenstip. Pooten vuilgeel. — Lengte en vlucht als bij de vorige soort.

3. **Chironomus triornatus** Weyenb. n. sp. — Over het algemeen aan de beide vorigen gelijk, maar de kleur der pooten en van het achterlijf is lichtbruin. Oogen donkerbruin. De sprieten zwakker gepluimd. Kolfjes bleekgeel. Vleugels onbehaard, minder helder dan bij de voorgaande soort, doch evenzeer met donkere middenstip. Thorax lichtbruin, met drie zwarte langsbanden (fig. 4); de middelste van voren breed uitgezet, maar naar achteren snel versmallende; de beide zijbanden van voren afgekort en daar vrij spits toeloopende; onmiddellijk boven den vleugelwortel bevindt zich nog eene lichte streep. De eerste achterlijfsring is donkerder dan de volgenden. — Lengte 4, vlucht ruim 8 mm.

4. **Chironomus macularis** Weyenb. n. sp. — Kop zwart; oogen glanzig bruinzwart. Sprieten zwartgepluimd. Pooten grauw, met donkere gewrichten en tarsen. Thorax (fig. 5) zwart, door twee smalle lichte langsstrepen in drie vrij gelijke velden verdeeld. Kolfjes bruin. Achterlijf zwart; de beide laatste ringen bij het ♂ vrij groot, min of meer verlengd, peervormig, aan het eind met een paar korte haakjes, waartusschen eenige stevige haren staan (fig. 6). Vleugels (fig. 7) onbehaard, eenigszins berookt, vooral langs de aderen, en met vier zwarte vlekken, waarvan de beide voorsten tegen de tweede langsader en de twee anderen schuin

daaronder tegen den achterrand zijn geplaatst. Bij het ♀ hebben de vleugels slechts drie vlekken, wijl de wortelwaartsche vlek op den achterrand ontbreekt of hoogstens als eene schaduw is aangeduid (zie fig. 8). — Lengte 2,5 mm., vlucht 5 mm. Het ♀ is iets kleiner.

Deze soort treedt in talrijke scharen op.

5. **Chironomus hircus** Weyenb. n. sp. — Vleugels onbehaard; kolfjes bleekgroen, peenvormig. De kop klein, geheel onder den thorax geplaatst (zie fig. 9), met zwarte halvemaanvormige oogen; de borst hoog gewelfd. Het geheele dier licht geelachtig bladgroen, met witachtige haren aan elken achterlijfsring. Pooten en sprieten vuilgeel, een weinig naar het groene trekkend; de sprieten weinig behaard, dun gepluimd, zesledig, aan de geledingen een weinig gezwollen en donker. — Lengte 1,25 mm., vlucht 2,75 mm.

6. **Chironomus chlorophilus** Weyenb. n. sp. — Vleugels ongekleurd en onbehaard; kolfjes bleek. De thorax geelgroen, niet zeer hoog gewelfd; de kop tegen het onderste gedeelte der voorvlakte van den prothorax bevestigd, zoodat deze laatste niet over den kop heenreikt. Kop geelgroen; oogen klein en rond; sprieten geelgrauw, sterk gepluimd; pooten vuilgeel, met donkere geledingen. Achterlijf heldergroen; de laatste vier ringen zwartachtig en in den vorm van een uiteengeschoven verrekijker (zie fig. 10); het achterlijf van het ♂ eindigt in een klein driekantig spitsje, dat door twee vrij groote nijpers omvat wordt; het geheele achterlijf, vooral de laatste ringen en de nijpers met kleine haren bezet. — Lengte 2,5 mm., vlucht 4 mm.

7. **Chironomus sanus** Weyenb. n. sp. — Sprieten bleekgeel, dun gepluimd. Kop geelachtig groen, onder den thorax geplaatst, doch zoo dat het voorhoofd met de welving van den thorax éene lijn vormt (zie fig. 11); oogen rond en zwart. De thorax is zeer gewelfd, hoewel niet zoo sterk als bij *Ch. hircus* (n°. 5). De thorax en het achterlijf zijn licht bladgroen, de pooten geelachtig, de kolfjes bleekgeel. Vleugels helder en onbehaard. — Lengte 1,5 mm., vlucht 3 mm.

8. **Chironomus lepidus** Weyenb. n. sp. — Sprieten bleekgeel, dun gepluimd. Kop geelachtig groen, meer vóór dan onder den thorax geplaatst, ofschoon de zeer gewelfde thorax in eene regelmatige ronding over den kop uitsteekt (zie fig. 12). Oogen niet volkomen rond en zwart. Thorax en achterlijf licht bladgroen; pooten geelgroen; kolfjes bleekgeel. Vleugels helder en onbehaard. — Lengte 1,5 mm., vlucht 3 mm.

9. **Chironomus severus** Weyenb. n. sp. — Sprieten bleekgeel, dun gepluimd, zesledig; de geledingen duidelijk zichtbaar. Kop geelachtig groen en tegenover den thorax bijna even zoo geplaatst als bij de vorige soort; de thorax is van voren echter niet zoo afgerond, maar steekt in eene vrij scherpe punt boven den kop uit (zie fig. 13). De thorax is bleekgeel, het achterlijf licht bladgroen. Pooten en kolfjes bleekgeel. Vleugels helder en onbehaard. — Lengte 1,5 mm., vlucht 3 mm.

10. **Chironomus innocens** Weyenb. n. sp. — Sprieten bleekgroen, langer, sterker behaard en meerdere en kleinere geledingen, hoewel onduidelijk, vertoonende. Kop geelachtig groen en op een kleinen hals vóór den thorax geplaatst (zie fig. 14). Oogen langwerpig, donkerbruin. De thorax minder bol dan bij de vorige soorten en bleek geelgroen gekleurd. Achterlijf licht bladgroen. Pooten licht geelgroen. Kolfjes bleek. Vleugels helder en onbehaard. — Lengte 1,5 mm., vlucht 3 mm.

11. **Chironomus tutulifer** Weyenb. n sp. — (Zie fig. 15). Sprieten bleekgroen, vrij duidelijk geringd. De naar verhouding kleine kop is mede bleekgroen en op een dunnen hals geplaatst; de oogen zijn bruin en van voren halvemaanvormig uitgesneden. De thorax is licht bladgroen, is van voren puntig uitgerekt en reikt daar over den kop en zelfs over een deel der sprieten heen; de rug is daarentegen vrij vlak. Het achterlijf is bladgroen, zeer dun en spits toeloopend, en iets sterker behaard dan bij de vorige soort. Pooten bleekgroen, aan de geledingen een weinig donkerder. Kolfjes bleek. Vleugels helder en onbehaard. — Lengte 1,5 mm., vlucht 3 mm.

12. **Burmeisteria photophila** Weyenb. n. g. et n. sp. —

Fig. 16. — De sprieten zwart geringd, met bruinzwarte pluim. Kop bruingeel met zwarte oogen. Thorax aan de randen zwart, ter zijde grijsachtig vuilgeel, met vier min of meer in een' vierhoek staande, onregelmatige zwarte vlekken; van boven gezien, heeft de thorax een bruingeel middenveld, dat door zwarte randen omgeven is; van voren is een breede, niet doorloopende, donkere langsband. De kolfjes zijn hoog-geel, de vleugels geelachtig en aan den rand behaard. De eerste achterlijfsringen zijn grijs met zwarte insnijdingen, de volgende ringen vaalzwart. De voorpooten zijn bruingeel, de heupen en schenen een weinig donkerder; de achterste pooten lichtbruin. De haren zijn overal zwart. — Lengte 2, vlucht 3,5 mm.

De thorax is naar voren smaller en naar beneden omgebogen, en de kleine kop daaraan in rechte voortzetting bevestigd (zie fig. 17). De kolfjes (fig. 18) zijn zeer plat en lang, naar evenredigheid groot; het steeltje zeer kort en daardoor als 't ware door den knop bedekt. Deze eigenaardige vorm der kolfjes en de bijzondere verhouding van den kop tot den thorax maken het noodzakelijk, voor deze soort een afzonderlijk geslacht op te richten, dat ik, ter eere van Professor Burmeister, Directeur van het zoologisch museum te Buenos Aires, *Burmeisteria* wensch te noemen.

Aanteekening. Ofschoon Weyenbergh's bovenstaande beschrijvingen wellicht niet van eenige oppervlakkigheid zijn vrij te pleiten, geloof ik toch, dat zij, vooral door de daaraan toegevoegde schetsteekeningen, voldoende zullen zijn, om de soorten te herkennen.

Wat de beschrijvingen der elf *Chironomus*-soorten betreft, is het te betreuren, dat Weyenbergh over sommige belangrijke kenmerken het stilzwijgen heeft bewaard, zooals b.v. over de lengteverhouding der tarsenleden en de bijzonderheden der vleugeladeren. Het is daardoor niet uit te maken, of wellicht sommigen der beschreven soorten niet gerangschikt zouden moeten worden in een der geslachten, waarin ik het zoo soortenrijke genus *Chironomus* Meig. heb gesplitst (*Tijdschr. voor Entom.* XVII, blz. 132 en volg.)

v. d. W.

II. PSYCHODA VENUSTA Weyenb. n. sp.

Het geheele lichaam lang behaard; de kleur der haren afwisselend in grijs en zwart, en zoo gerangschikt, dat de rug zwart is, in vergelijking van de zijden, waar de grijze haren de overhand hebben. De sprieten zijn zwart, ook hier en daar met korte grijze haren bezet. De vleugels (fig. 19) zijn zeer fijn behaard en vertoonen in de beharing zwarte vlekken en stipjes; in de vlekken zou het mogelijk zijn vier eenigszins onregelmatige dwarsrijen te herkennen, waartusschen dan de stippen verstrooid staan. De vleugeladeren zijn overal aan den vleugelrand donker; de franje is afwisselend grijs en zwart. Dit laatste is ook het geval met de pooten; de tarsen zijn echter geheel zwart. — Lengte 1,5, vlucht 6,5 à 7 mm.

Het ♂ is lichter gekleurd dan het ♀.

III. HIERONYMUS,

EEN NIEUW GENUS DER PHORIDEN.

Sprieten klein, laag ingeplant, bijna op den mondrand; de sprietborstel stevig. Tromp gebogen, zeer harig; palpen klein, bolvormig. Het geheele lichaam is zeer ruig; er zijn vele kleinere en enkele groote haren. De thorax is hoog gewelfd en als in twee ongelijke deelen verdeeld, waarvan het achterste kleinere het schildje schijnt te wezen, dat in dat geval naar evenredigheid groot zou zijn. Het achterlijf is kleiner dan de thorax en bestaat uit zes geledingen, waarvan de laatste zeer klein is; de vorm is aan de rugzijde sterk afhellend en daardoor, van terzijde gezien, eenigszins driehoekig, vooral bij het ♂. De kop ligt min of meer onder den hoogen thorax verscholen en is van achteren als door een' halskraag daarmede verbonden. De pooten zijn stevig gebouwd, maar kort, en daarbij zeer ruig, ofschoon slechts kort behaard; de heupen zijn vrij lang en dun, de dijen en schenen breed, de schenen met

dubbele eindsporen en aan de meeste gewrichten met borsteltjes, die een weinig langer zijn dan de overige beharing; het eerste tarsenlid is slechts weinig langer dan de volgende leden; het laatste tarsenlid is iets verlengd en heeft tusschen de vrij stevige klauwtjes een lang borstelhaar. Vleugels dubbel zoo lang als het lichaam en daarbij zeer breed, microscopisch behaard en met korte borsteltjes aan den voorrand; de subcostaal-ader bereikt nog niet de helft van den voorrand; de mediastinaal-ader is dun, nauwelijks zichtbaar; uit de subcostaal-ader ontspringen dicht bijeen twee aderen, die eenigszins gebogen en uit elkander loopend, de eene boven-, de andere onder de vleugelspits uitmonden; eene derde langsader ontspringt bij den vleugelwortel en loopt in eene bolle lijn naar den achterrand.

Tot dit geslacht reken ik een der kleinste Diptera, die ik ken:

Hieronymus pygmaeus Weyenb. n. sp. — Kop donkerbruin, met glanzig roodbruine oogen; thorax en achterlijf vaalbruin; de pooten lichtbruin, met uitzondering van het voorste paar, dat donker en bijna zwart is. Kolfjes helder. Vleugels ongekleurd. De beharing van lichaam en pooten over 't algemeen donker. — Lengte 0,37 mm.

Op 24 April te Cordova met het sleepnet gevangen.

Fig. 20. het lichaam van terzijde.
» 21. voorpoot.
» 22. achterpoot.
» 23. vleugel.